

nesu. Zanimanje za to obravnavo je na Francoskem seveda velikansko. Pred vojnim sodiščem se razvije cela ta afêra in bo ves svet zamogel opoznati, kaj je resnice na raznih obdobjih. Poklicanih je nebroj prič, mej njimi tudi bivši major Esterhazy, čigav izpored, da je on falstificiral tisto listino, na katere podlagi je bil Dreyfuss obsojen, je postala usodnega pomena za Dreyfussove nasprotnike. V generaliteti je seveda zavladala velika nezadovoljnost, toda sedanja vlada ne dopušča nikakih agitacij več, niti Dreyfussu v korist, niti proti njemu. Razni generali in drugi častniki, ki so rogovili proti Dreyfussu ali so se zapletli v agitacijo proti njemu, so bili premeščeni ali odstavljani, mej njimi tudi general Negrier, član najvišjega vojnega sodišča. Iz tega je razvidno, da hoče vlada na vsak način in za vsako ceno narediti konec vsem agitacijam tako za Dreyfussa kakor proti njemu. Sodišče naj govori in potem naj bo mir.

Kitajska — Evropske velesile so si začele razdeljevati Kitajsko Rusi, Angleži, Francozi, Nemci in v zadnjem času celo Italijani so se polastili lepih kitajskih pokrajin. Kitajska vlada se je zdaj tega naveličala in se hoče upreti razdeljevanju njenih pokrajin. Ker je pa sama za resen odbor preslabotna, sklenila je zvezo z naprednimi Japonci. Ti so v Aziji mogočen faktor in tudi nič prav prijazno ne gledajo, kako se evropske države polastujejo pokrajine, na katere so že dolgo mislili oni sami.

Obrtnija.

Borza.

V zadnjih letih se čuje tudi pri nas mnogo tožb o borzi. Slovenske stranke so vse jedine v nasprotju proti borzi in so to pri raznih volitvah na pr. pri volitvah v državni zbor l. 1891 tudi odločno povdarjale.

Svojih obljub še niso mogle izpolniti. Vladajoče razmere tega ne dopuščajo, sicer pa je znano, da so ravno najmerodajniši krogi — ako jih sodimo po njihovih besedah — zelo nenaklonjeni obdavčenju borze.

L. 1896. se je v našem državnem zboru zadnjič govorilo o obdavčenju borze, kajti to, kar se dandanes imenuje borzni davek, to ne zasluži tega imena. Avstrijski borzni davek l. 1895 niti jednega celega milijona goldinarjev ni nesel, dočim je borzni davek v Nemčiji isto leto nesel državi 26 milijonov mark. A kaj se je takrat slišalo z vladne stvari? Da je treba borzo podpreti in ojačiti.

Spominjajmo se, kaj se je zgodilo dne 14. novembra l. 1891. na Dunaj. Takrat so poljski aristokratje provzročili na borzi silno paniko. Bili so nekateri izmed njih, na čelu jim sedanji vodja desniče vitez Jaworski, pri cesarju v avdijenci. O tej avdijenci je „N. W. Tagblatt“ priobčil poročilo, ki je bilo v svrhu borznega manevra tendenciozno zasukano. Rečeno je bilo, da se je cesar izjavil, da pride do vojne, česar pa cesar nikdar rekel ni. To je provzročilo, da so padli vsi kurzi in da so poljski kavalirji in njihovi sokrivci spravili milijone v svoje žepe, milijone, ki so bili ljudstvu takorekoč iz žepa ukradeni.

V državnem zboru je bil vsled tega podan nujni predlog, naj se stvar preišče. Pri dotični razpravi je vitez Jaworski izjavil, da mora iti preiskava do skrajne meje, naj se zgodi kar hoče, naj bo komprometiran kdor hoče. Usque ad finem je vzkliknil stari gospod patesitično in ta usque ad finem je postal krilata beseda.

Izvoljen je bil takrat poseben odsek, ki je imel nalogo, iti usque ad finem. Ta odsek je imel 12. februarja 1892. l. svojo prvo sejo, v kateri se je zopet odločil, da pojde usque ad finem. To je bila prva in ob enem zadnja seja tega odseka. Nikdar več se ni sešel. Preiskava se niti začela ni, kaj še, da bi se bila dognala.

Ko je ptem l. 1895. poslanec Steiner v državnem zboru zaropotal, kaj da je s preikavo, zakaj se ne vrši, zakaj ne gre usque ad finem, mu predsednik dotičnega odseka še odgovora ni dal, pač pa je sklical odsek zopet na sejo, Toda od te seje so izostali poljski in konservativni kavalirji in tako tista seja ni bila sklepčna. Vsa stvar zdaj počiva in bo počivala, — usque ad finem.

Ali je tedaj krivično, če se trdi, da se borza čez vse meje dopustnosti ščiti?

Predrznost teh borzijamcev, ki niso družega nego špekulantje in parasiti, presega v resnici vse meje. Leta 1895. dne 4. novembra so zopet na umeten in goljufiv način uprizorila znatno padanje kurzov na borzi. V državnem zboru sta bila nekaj dni pozneje zopet stavljena nujna predloga, naj se stvar preišče in naj se provzročilci tiste katastrofe kaznujejo in zopet se ni zgodilo ničesar.

Kako se tako padanje kurzov provzroča, za to naj navedemo jeden vzgled.

Meseca aprila 1895. je takratni železniški minister Guttenberg izdal ukaz, naj se železniška ravnateljstva pri izdatkih strogo drže proračunov in naj teh nikakor ne prekoračajo.

Akcije državnih železnic so bile takrat po kurzu vredne 356 fl. 50 kr. Špekulantje, ki so se združili ad hoc, so raznesli govorico, da je bilančna poskušnja izkazala — deficit. Lastnike teh akcij je ta vest vznemirila, a ko so jo nekateri dunajski listi kot resnično zabeležili padli so kurzi na 34.650, torej za 10 fl. Združeni špekulantje so takrat zaslužili nad 1.500.000 gld.

V tem pa, ko se nič ne zgodi, da se sleparstvu na borzi naredi konec, in da se borza primerno obdavči, propadata trgovina in obrtnost. Obrtnikom se davki zvišujejo od leta do leta in nihče se ne zmeni, če jih zmaguje in če jih sploh ne morejo plačati. Kdor ne plača, tistega zarubijo in stvar je končana.

Kako je obdavčen borzijanec in kako drug državljani to se da pojasniti z jednim vzgledom.

V drugem okraju na Dunaju je bila lani prodana hiša in sicer za 400.000 gld. Kupec je moral plačati pristojbine $3\frac{1}{2}\%$, kar je znašalo 14.000 gld. in plačati je moral 25% doklade od te pristojbine, kar je znašalo 2500 gld., vsega skupaj je torej za nakup hiše v vrednosti 400.000 gld. plačal državi 17.500 gld.

Ako kupi danes kdo na borzi za 400 000 gld. vrednostnih papirjev plača za vsakih 5000 gld. kupnine 16 krajcarjev borznega davka torej v tem slučaju 8 gld. Jeden 17.500 gld., drugi pa 8 gld. Kolik razloček v jedni in isti stvari!

Ako nakupi kdo danes nepremičnin s kupno pogodbo, naj so te nepremičnine kakršne koli, mora pri kupnini 400.000 gld. po lestvici III. plačati od vsakih 4000 gld. po 25 gld., torej v tem slučaju, 2500 gld.

Mej tem, ko torej pri kupnini 400.000 gld. mora trgovec ali fabrikant plačati 2500 gld. zemljiški ali hišni posestnik 17.500 gld. plača, borzijanec celih 8 gld. avstr. veljave.

To pa velja samo o kupčijah, katere se dajo dokazati. O drugih ne. O drugih država sploh nima ničesar.

Ko je dunajska tramvaj, ki je vredna milijone, prešel iz rok žida Reitzesa v roke Länderbanke, ko je bila plačana kupnina več milijonov, ni bil plačan — tako se je vsaj v državnem zboru trdilo in nihče ni temu vporekal — noben krajcar pristojbine.

Te razmere niso zdrave in zato se mora vedno ponavljati zahteva, naj se borza kar najstrožje nadzoruje, naj se vsaka sleparija brez usmiljenja kaznuje in naj se za kupčije na borzi določi primerno visok davek.

Konjske dirke.

Pri vsaki priliki Kranjci s ponosom omenjamo svojo kmetijsko družbo in jo stavimo v vzgled sosedom; saj nam je tudi ona porok, da se naš kmet oprijemlje umnega gospodarstva. Toda naše kmetijstvo bi še veliko lepše prospevalo, ako bi imeli tehnično izobraženih mož, ki bi delovali mej ljudstvom za ljudstvo. Jedina panoga kmetijstva, kateri se resnično posvečuje vsa skrb, je vinogradništvo. Čudimo se, da se za sadjarstvo in mlekarstvo tako malo stori. Pač bi bil že zadnji čas, da bi deželni odbor nastavljal veččake za potovalne učitelje in tehnične voditelje v sadjarstvu, mlekarstvu, pred vsem pa v živinoreji. Veščakov, da nam primankuje, se izgovarjamo, dočim jedo domačini prisiljeni ptuji kruh.

Živinoreja je glavni del našega kmetijstva, kateri prinaša gotov ter znaten dobiček. Ona je za nas tako velikega pomena, da bi najbolj zaslužila, da se ji posveti in se vglobi vanjo strokovnjak z dušo in telesom. Kajti še le tedaj, ko se bomo držali gotovih načel in se približevali jasnemu smotrom, se bode dvignila na zaželjeno višino. Dandanes vlada pri nas v tem oziru, rekel bi, golo diletantstvo. Naj bi se vendar dežela dogovorila z državo, da se namesti nadzornik za živinorejo, podobno kakor za sosedne dežele, ta naj bi bil učitelj ter voditelj živinorejcem, poučivši se temeljito o domačih aklimatiziranih pasmah, ter naj bi na podlagi istinitih razmer izboljševal domača plemena.

V živinoreji obrača javnost največjo pozornost konjereji. Konj, najlepša in najplemenitejša žival, zanima ne samo živinorejca, temveč tudi občinstvo v obče, bodisi več ali manj v tem oziru interesirano. Država rabi za konjenico tisoče in tisoče sposobnih konj, radi tega je naravno, da konjerejce gmotno podpira. Skromno naše mnenje pa je, da je država, vzemši v zakup celo žrebčarstvo, zašla predaleč. Reja težkih konj, katerih niti jeden eksemplar ne asentira erar, bi gotovo lepše uspevala, ako bi govorili tudi interesentje večjo besedo. Ogromne svote troši erar za vzdrževanje žrebcev, mrzlokrvnih in toplokrvnih. Tukaj bi kazalo štediti na ta način, da bi država porazdelila ves mrzlokrvni material mej večje konjerejce, dovolivši jim primerno subvencijo. Konjerejci bi se vadili samostojnosti ter bi napredovali v reji, seveda v začetku bi se moralo skrbeti za potrebni poduk. Kmet bi rabil žrebca za poljsko delo in domača opravila, kar bi sigurno boljše nanj uplivalo, kakor večno lenarenje v depotu; dela vajeni žrebci, ki se zadostno gibljejo na prostem, bi zaplodili krepek, zdrav in čvrst rod. Drugače je seveda pri srednjetežkih konjih, iz katerih se rekrutiraja kavalerijske in artilerijske remonte. Tu je vojaško vodstvo kolikor toliko blagodejno, predno bi tudi tukaj erar izlahko bolje izbiral pri žrebčarskih oficirjih; ako hočeš po živinoreji plodonosno delovati, treba ti je poleg veselja temeljitega znanja o živalskem organizmu in vseh nanj vplivajočih faktorjih; tega znanja pa pogrešamo skoro do cela pri zdajnem osebju.

Ker erar asentirane konje prilično dobro plačuje, je jasno, da pobere vso boljšo tvarino. Konjerejcem ostajajo za pleme manj sposobne kobile, dočim nosijo boljše konjenike ter vlačijo topove. Tudi v tem oziru bi država lahko veliko storila za konjerejce in zase, ako bi one samice, ki se pri vajah in manevrih odlikujejo po svoji vztrajnosti ali drugih lepih svojstvih, dala konjerejcem v rejo s pogojem, da ji odredijo par sposobnih žrebet.

Dasi se na Kranjskem snujejo vsakovrstne zadrage, vendar gotovo vrsto združevanja niti omeniti nisem slišal, mislim namreč živinorejske zadrage. Po vseh ostalih deželah se te jako pridno snujejo za vse panoge živinoreje, zapisnike vodijo večinoma brezplačno deželni živinozdravniki, katerih lepo število so namestili razun Kranjske vse alpske dežele. Konjerejske zadrage najlepše uspevajo na Solnograškem, kjer razprostirajo svoje delovanje po celi deželici. Naloga teh zadrug je, pospeševati rejo težkih žlahtnih noriških konj, katerih čista kri se da zasledovati petdeset in še več let nazaj. Poprej so visoke cene zapeljevale konjerejce, da so v svojo škodo razprodajali najboljše plemenjake, dočim so se sami zadovoljili s slabšim materialom. Kajpada ni bilo lahko delo, združiti konservativne in neverne konjeverce v zadrage.

Najpreje so se zavzeli ideje napredni konjerejci in polagoma so se ji oprijemali navadni kmetje, katerim se je namen zadrage obširno raztolmačil s potovalnim predavanji. Že zdaj bilježijo te zadrage lepe uspehe, in ni dvomiti, da dosežejo popolnoma svoj namen. Plačujejo na